

ABRAHAM VAN St. CLARA IN HET NEDERLANDS

Bibliografie van werken in het Nederlands (chronologisch volgens de eerste editie):¹

+ = origineel van hem en tijdens zijn leven gepubliceerd

o = na zijn dood gepubliceerd, veelal compilaties ook van andere auteurs

- = van andere auteur maar aan hem toegeschreven om commerciële redenen

+ Judas den aards-schelm, *ten nutte voor alle eerlyke luy; of een naauwkeurig ontwerp van de levens-beschryvinge van den booswigt Iskarioth... alles uytgewrogt door Pater Abraham van Sant Klara... uit het Hoogduyts in het Nederduytsch vertaalt door J. Schoolhouder.*

Amsterdam, weduwe Joannes Wolters & Joannes Pauli, 1716-17 (3 delen)

2° druk: Amsterdam, weduwe Joannes Wolters & Joannes Pauli, 1717

3° druk: Amsterdam, Evert Visscher, 1717/1734

4° druk: Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1735/1736

5° druk: Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1745 (heruitgegeven Amsterdam, Jan Morterre, 1753)

Vertaling door Jacob Schoolhouder van *Judas der Ertz-Schelm, für ehrliche Leuth, oder: eigentlicher Entwurff und Lebens-Beschreibung des Iscariotischen Böszwicht* (1686-95)

+ lets voor allen, *zynde een verhandeling en verbeelding van allerhande, standen, studien, konsten, wetenschappen, handwerken enz.: waar in derselver oorsprong, opkomst, aardt, eygenschap, deugdt en ondeugden, op een geestige wyze beschreven werdt. In het Hoogduyts zamengesteldt, en alom met vreemde geschiedenissen, zinryke zinbeelden en overaardige gedagten doormengt, door den berugten Pater Abraham van St. Clara, In 't Nederduyts overgebracht door J. Le Long.*

Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1717 / Amsterdam, Joannes Pauli, 1717

&

lets voor allen... Tweede deel. Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1719 /

Amsterdam, Joannes Pauli, 1719

&

lets voor allen... (deel 2-4). Amsterdam, Jan Roman de jonge, 1741-45

2° druk (1° deel): Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1719

Herdruk (4 delen): Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1736-45

Herdruk (4 delen): Amsterdam, Jan Roman, 1736-45; 1758-59

Vertaling door Isaac Le Long van *Etwas für Alle: das ist: eine kurtze Beschreibung allerley Stands-Ambts- und Bewerbs-Persohnen* (1699-1711)

+ 's Waerelds mooi- en leelykheid, *mooi, of aanrading tot alle fraije leringen: leelyk, tot afschrik van alle schandelyke zonden... Door Pater Abraham van St. Clara... Amsterdam, Hendrik vande Gaete, 1717 (2 delen)*

2° druk: *'s Werelds mooi- en lelykheit ... Twede druk doorgaans van vele grove misstellingen gezuivert en verbeterd.* Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1734

3° druk: Amsterdam, Jan Roman, 1761-62

Andere uitgave:

Des werelds schoonheyd en leelykheyd, in menigvuldige, en zedige gedagten, historien en fabelen voorgesteld. Lier, J.H. Le Tellier, 1786 (2 delen)

Vertaling van *Huy! und Pfuy! der Welt: huy, oder Anfrischung zu allen schönen Tugenden; pfuy, oder Abschreckung von allen schändlichen Lastern* (1707)

¹ Bronnen: Edgard Heijnen, 'Abraham a S. Clara in de Nederlanden' in *Tijdschrift voor taal en letteren*, 1939, 27 p 7-23 & 381-401; Franz M. Eybl, *Abraham a Sancta Clara: Vom Prediger zum Schriftsteller* (Tübingen: Niemeyer, 1992); Veronika Hofmann, *Frommes Feindbild Frau: die Idee der Närrin bei Albert Joseph Conlin* (München: Herbert Utz Verlag, 2010); Aloys Wannenmacher, *Johann Valentin Neiner. Ein satirischer Volksschriftsteller des barocken Wien* (Bühl: Konkordia, 1938); Antoon Viaene, 'Abraham a Sancta Clara in Nederlandse drukken en herdrukken' in *Biekorf*, 1969 (70) p 22-24.

+ Nuttelyk mengelmoes, *bestaande uyt alderhande zeldzame en wonderlyke geschiedenissen... opgedist door Pr. Abraham van St. Clara. Met aardige figuren en opschriften.* Amsterdam, weduwe Joannes Wolters & Joannes Pauli, 1718 / Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1718

2° druk: Amsterdam, Gerrit de Groot, 1752

Vertaling van *Heilsames Gemisch-Gemasch, das ist: allerley seltsame und verwunderliche Geschichten* (1704)

+ De gekheydt der wereltdt, *wysselyk beschreven en kluchtig vertoondt, in hondert narren en derselver narren poetzen: alom doormengt met aardige historien, vrolyke verdigtzelen, en zedelyke vermaningen... door Pater Abraham van St. Clara. Eerste deel, met figuren.* Amsterdam, weduwe Joannes Wolters & Joannes Pauli, 1718 / Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1718

&

De gekheydt der wereltdt, wysselyk beschreven en kluchtig vertoondt, in hondert narren en derselver narren poetsen... Tweede deel, met figuren. Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1721

2° druk: Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1734

2° deel: Amsterdam, Gerrit Tielenburg, 1743

1° deel: *De gekheydt der wereld*; Lier, J.H. Tellier, (1779/1786?)

Vertaling van *Der Christliche Welt-Weise beweinet die Thorheit der neu-entdeckten Narrn-Welt* (1706-1709) een compilatie van Abrahams schriften door Albert Joseph Conlin

o Narrinnen-spiegel, *vertoonende natuurelyk en figurelyk den aardt, levenswyze, en gebreeken der gebrekkige vrouwtjes enz. Alle den geenen, die genegen zyn dezelve te verbeeteren, voorgehouden door Pr. Abraham à St. Clara. Met printverbeeldingen en byschriften.* Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1718 / Amsterdam, Joannes Pauli, 1718

&

Narrinnen-spiegel... Tweede deel. Amsterdam, de Janssoons van Waesberge, 1723

2° druk: Amsterdam, de Janssoons van Waesberge 1737

2° druk: Amsterdam, Hendrik Willem van Welbergen, 1743

3° druk: Amsterdam, Hendrik Willem van Welbergen 1753

Vertaling van Albert Joseph Conlin, *Der Christliche Welt-Weise beweinet die Thorheit derer in diesem Buch beschriebener 25. Nârrinnen in welchen diese nach ihren Meriten und Verdiensten durch die Hechel gezogen und bestraft werden* (1709-1711)

o Den algemeynen doodenspiegel ofte de capelle der dooden *waer in alle menschen sig al lacchende oft al weenende oprecht konnen beschouwen... door... Pater Abraham à St. Clara; getrouwelyck over-geset uyt het Hoogduyts in onse Nederduytsche taele.* Brussel, weduwe Guilielmus Jacobs, 1730

2° druk Leuven, Joannes Jacobs, 1767

3° druk Leuven, Franciscus Michel, 1792

Andere uitgave:

De kapelle der dooden, of de algemeene doodenspiegel... Zynde het laatste werk van Abraham van Sta Clara; volgens den origineelen druk uit het Hoogduyts vertaalt, en met kopere platen verciert. Amsterdam, Jan Roman, Arnoldus Lobedanius, Jan Kouwe & Jan Roman de jonge, 1737

2° druk: Amsterdam, Jan Roman de jonge, 1741

3° druk: Amsterdam, Jan Roman, 1744

Vertaling van *Besonders meublirt und gezierte Todten-Capelle, oder allgemeiner Todten-Spiegel* (1710)

- De geleerde nar, *of natuurlyke afbeelding van zulke geleerden die menen datze alle geleertheit en wetenschappen hebben ingezogen, en zich verbeelden dat 'er hunnes*

gelyken in de waereldt niet te vinden is; weshalven zy alle andere menschen verachten, en een ondraaglyken hoogmoedt aan zich laten bespeuren, enz. ... Door Pater Abraham van St. Clara. Uit het Hoogduitsch vertaalt. Amsterdam, Jan Winkel, 1734

2° druk: Durgerdam, Abraham Cornelis, 1752

Vertaling van David Fassmann, *Der Gelehrte Narr, oder gantz natürliche Abbildung solcher Gelehrten, die da vermeynen alle Gelehrsamkeit und Wissenschaften verschluckt zu haben* (1729)

o De welvoorziene wynkelder, in welken meenige dorstige ziel zich geestelyker wyze laven en verquikken kan. *Geöpent door Pater Abraham van St. Clara... Uit het Hoogduitsch vertaalt.* Amsterdam, Jan Roman & Jan Roman de jonge, 1737

2° druk: Amsterdam, Jan Roman & Jan Roman de jonge, 1742

Vertaling van *Wohl angefüllter Wein-Keller, in welchem manche durstige Seel sich mit einem geistlichen Geseng-Gott erquicken kan* (1710)

- Sterven en erven, zynde een schoone voorbereiding tot de dood. *Of om den hemel te beërven, hoort de konst, om wel te sterven. Betoogt, door de overdenkingen van het bittere lyden en sterven, van onzen eenigen en beminden Zaligmaker Jesus Christus... Door den berugten Pater Abraham van St. Clara... Met fraaye plaaten.* Amsterdam, Arendt van Huyssteen & Steven van Esveldt, 1740

Heruitgave: Amsterdam, Theodorus Crajenschot, 1757

Vertaling van *Sterben und Erben, das ist, die schönste Vorbereitung zum Tode... neulich in frantzösischer Sprache vorgestellt vom Herrn De Chertablon... anjetzo aber aus solcher getreulich übersetzt durch I.A.F und nachmahls in etwas vermehret und herausgegeben von P. Abraham à S Clara* (1702) = vertaling van David de La Vigne de Chertablon, *Miroir de la bonne mort* (1673); heruitgegeven als *La manière de se bien préparer à la mort* (1700)

+ Redenvoeringen over verscheide stoffen. *Door Pater Abraham van St. Clara... Uit het Hoogduitsch vertaalt.* Amsterdam, Hendrik Willem van Welbergen, 1742

Vertaling van *Reimb dich; oder, ich liss dich; das ist: allerley Materien, Discurs, Concept, und Predigen* (1684)

o Mercurialis of winter-groen, dat is: aangename en vermaakelyke geschiedenissen en gedichten; waarin verscheide zedelyke leerstukken. *En eene zeer ryke voorraad van bybelsche concepten gevonden worden... Door P. Abraham à St. Clara.* Amsterdam, Steven van Esveldt, 1763

Heruitgave: *Zeedelyke geschiedenis of aangenaam winter-groen. Vervat in verscheide stichtelyke gedichten en voornaame leerstukken.* Amsterdam, Lourens Groenewoud, 1782; *Wintergroen.*

Terborgh, Daamen, 1862.

Vertaling van *Mercurialis oder Winter-Grün, das ist: ergetzende und lehrrreiche Geschichte und Gedichte* (1733).

o Abrahams loof-hutt, welke hutte niet alleen met loof- en bladeren, maar met een tafel vol heerlyke spysen en vruchten voorzien is: aangericht voor Jooden ter bekeering, voor Christenen ter leering... *Door Pr. Abraham à St. Clara.* Amsterdam, Gerrit ten Boekelaar, 1763 (3 delen)

Vertaling van *Abrahamische Lauberhütt* (1721-23)

o Pater Abrahams Vaarwel, of laatste schriften; *vervattende vier-en-twintig fraaie verhandelingen, zo wel over geestelyke als leerzaame waereldlyke stoffen... Op een aangenaamen en luchtigen trant beschreeven, door... Abraham van Ste. Clara. Uit de echte Hoogduitsche copy, na den derden druk, in 't Nederduitsch vertaald.* Amsterdam, Jan Roman, 1768

Vertaling van *Gehab dich wohl!* (1729)

Heruitgaven in de 19de eeuw

Johannes Pieter Arend, *Bloemlezing uit de werken van Pater Abraham van St. Clara: benevens eene verhandeling over zijn leven, karakter en schriften*. Deventer, Ter Gunne, 1837 (2° druk 1852)

Tussen 1857 en 1877 verscheen in verschillende afleveringen bij R.T. Daamen in Terborgh een 'Nieuwe naar de behoeften der Nederlandsche katholieken gewijzigde uitgave...Met kerkelijke goedkeuring'.² Blijkbaar was de vraag naar Abrahams werken groot want tussen 1870 en 1883 heeft de Nederlandse priester Andreas Hermanus Potberg (1850-1898) samen met J.N. van der Nap, pastoor te Borculo en Bedum, verschillende werken vertaald ('Nieuw-Hollandsch bewerkt') onder de schuilnamen Kruphios en Onomatopios, uitgegeven door Petit & Co in Rijsenburg. Er is ook melding gemaakt van een Antwerpse uitgave (bij H. Sermon) en een 'Maastrichtse herdruk, in 40 afleveringen bij J.J. Vos, te verschijnen in 1880', maar hiervan hebben we niets teruggevonden.³

² Zie 'Nieuwe vertaling der werken van pater Abraham van St. Clara' in *De Katholiek. Godsdiensdig, geschied- en letterkundig maandschrift*, 1856 (29) p 316-319. Mogelijk is deze heruitgave tot stand gekomen nadat in Duitsland Abrahams *Sämmtliche Werke* in 21 delen waren verschenen (1835-1847).

³ Adolf Duclos in *Rond den Heerd*, 1880 (15) p 200; Antoon Viaene, 'Abraham a Sancta Clara in Nederlandse drukken en herdrukken' in *Biekorf*, 1969 (70) p 22-24.